

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XXXIV Wydana i rozesłana dnia 11. maja 1899.

Treść: (Nr 81—82.) 81. Rozporządzenie cesarskie, tyczące się zapobiegania zarazie (pomorkowi) świń i jej tępienia. — 82. Rozporządzenie, którem wydaje się postanowienia wykonawcze do rozporządzenia cesarskiego z dnia 2. maja 1899. tyczące się zapobiegania zarazie (pomorkowi) świń i jej tępienia.

§ 1.

Rozporządzenie cesarskie z dnia 2. maja 1899,

tyczące się zapobiegania zarazie (pomorkowi)
świń i jej tępienia.

Na mocy §. 14go ustawy zasadniczej państwa z dnia 21. grudnia 1867, Dz. u. p. Nr. 141, uznaje za stosowne rozporządzić co następuje:

§. 1.

W celu jak najszybszego tępienia zarazy (pomorku) świń należy zarządzać zabijanie świń dotkniętych zarazą, tudzież podejrzanych o zarazę a wreszcie takich świń, które ze świniami dotkniętymi zarazą albo podejrzanymi o zarazę, są pomieszane w tej samej zagrodzie albo stanowisku, albo na tem samem pastwisku się stykają i przeto są o zarażenie się podejrzane.

W taki sam sposób postępować należy z transportami świń bądź pędzonymi, bądź wiezionymi czy to koleją żelazną, czy statkami, jeżeli w nich zaraza świń zostanie stwierdzona.

§. 2.

Świnie, które padły tudzież te, które po zabiciu, urzędująca komisya pomorowa (§. 18 ustawy powszechnej o chorobach zwierzęcych zaraźliwych z dnia 24. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35) uznała za chore na tę zarazę, należy po ukończeniu sekcji wraz z wszystkimi wnętrznościami i odpadkami według przepisu zniweżyć.

Świnie po zabiciu uznane za zdrowe, należy spieniężyć jak najkorzystniej na rzecz skarbu państwa.

§. 3

Za te świnie, które po rzezi wykonanej z urzędu, uznane będą za niedotknięte zarazą, płaci się ze skarbu państwa, a mianowicie:

- a) za świnie konsumcyjne na podstawie stwierdzonej wagi zwierząt zabitych z nieodłączonymi płucami i sercem, przeponą, wątroba, nerkami i tłuszczem nerkowym tudzież kiszkiowym — z zastrzeżeniem postanowień §§. 5 i 6 — wynagrodzenie wynoszące 95 procentów średniej ceny targowej jednego kilograma która w miesiącu poprzednim była urzędownie notowana w stolicy odnośnego kraju jako cena świń bitych wszelkiej jakości;
- b) za świnie do chowu płacić się będzie ze skarbu państwa takie samo wynagrodzenie jak w ustępie a), ale z dodatkiem wynoszącym 25 procentów onegoż.

Świnie klasyfikuje na „świnie do chowu“ i „świnie konsumcyjne“ komisya pomorowa, z reguły według tej zasady, że do ustępu a) zaliczają się wszelkie świnie tuczne i karmne, jakoteż nie zdadne już do chowu i wieprzki trzebione, do ustępu b) wieprze stadne, maciory prośne lub karmiące i świnie młode dowodnie do chowu przeznaczone.

§. 4.

W ciągu pierwszych 60 dni po wejściu niniejszego rozporządzenia w wykonanie, płaci się z zastrzeżeniem postanowień §§. 5 i 6 także za te świnie, które z powodu zarazy zostaną z urzędu zabite,

albo po rzezi z urzędu wykonanej uznane będą za dotknięte zarazą świń, wynagrodzenie ze skarbu państwa podług wagi tych świń, po ich zupełnem wypatroszeniu, obliczone a wynoszące 50 procentów ceny średniej, w §. 3 oznaczonej, jeżeli o wypadku zarazy, który się w powyższym okresie zdarzył, uczyniono doniesienie w czasie właściwym.

Po upływie tego 60dniowego okresu nie będzie płacone żadne wynagrodzenie za świnie uznane za chore.

§. 5.

W następujących wypadkach płaci się za świnie zabite na zasadzie niniejszego rozporządzenia zamiast wynagrodzenia przewidzianego w §§. 3 i 4 tegoż rozporządzenia tylko wynagrodzenie w wysokości kwoty uzyskanej ze sprzedaży (§. 2) i po strąceniu wszelkich wydatków powstałych w skutek czynności urzędowych:

- a) jeżeli zaniechano przepisane go wczesnego doniesienia (§. 15, ustęp 1 do 5 ustawy o chorobach zwierzęcych zaraźliwych z dnia 29. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35) o wybuchu zarazy albo o podejrzeniu, że takowa istnieje;
- b) jeżeli zaraza zakradła się z winy właściciela, jego zastępcy lub zarządcy przez to, że umieszczono świnie w sposób sprzeciwiający się obowiązującym przepisom policyjno-weterynarskim;
- c) jeżeli zaraza wybuchnie najpierw u świni, która przed mniej niż 40 dniami (w obrocie handlowym albo w postępowaniu zapiskowym) wprowadzona została z kraju nienależącego do obszaru ważności niniejszego rozporządzenia i nie jest udowodnione, że świnia ta zaraziła się dopiero po jej wprowadzeniu, albo jeżeli co do świni w ciągu tegoż samego czasu wprowadzonej, po jej zabiciu stwierdzone zostanie na zasadzie wyniku sekcji, że ta świnia już w czasie wprowadzania musiała być dotknięta tą chorobą.

§. 6.

Jeżeli między zabitemi świniami stała w przeciągu ostatnich 40 dni choćby tylko jedna świnia wprowadzona w sposób przeciwny zakazowi z kraju nie należącego do obszaru ważności niniejszego rozporządzenia, w takim razie nie wypłaca się w ogólności żadnego wynagrodzenia temu, na którym ciąży wina albo współwina, co do przeciwnego zakazowi wprowadzenia.

§. 7.

Władza polityczna kraj. wa rozstrzyga w pierwszej instancji o przyznaniu lub odmówieniu wynagrodzenia, zostawiając wolność odwołania się do Ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 8.

Kwota uzyskana ze sprzedaży zabitych świń (§. 2) ma być w każdym razie natychmiast do skarbu państwa odesłana.

Należące się według §§. 3, 4 i 5 wynagrodzenie, należy asygnować ze skarbu państwa jak najrychlej, a mianowicie najpóźniej w przeciągu 4 tygodni, to jest 28 dni, po wykonaniu odwietrzenia.

§. 9.

Po uprzątnięciu wszystkich świń zapowietrzonej zagrody albo zapowietrzonego stanowiska, weterynarz urzędowy zarządzić ma wykonanie natychmiast na koszt skarbu państwa jak najgruntowniejszego wyczyszczenia i odwietrzenia chlewni, stanowisk, gnojowni, urządzeń i przyborów stajennych, ramp do ładowania bydła itd. Roboty ręczne i sprzężajne wykonać ma strona.

Po ukończeniu odwietrzenia należy dotyczący chlewni przez 8 dni dobrze przewietrzać.

Jeżeli po upływie dalszych 40 dni w dotyczącej miejscowości (obszarze dworskim) nie zdarzy się nowy wypadek zachorowania albo padnięcia w skutek zarazy (pomorku) świń, w takim razie należy urzędownie uznać zarazę za wygasłą.

§. 10.

Jeżeli w jakiejś miejscowości (obszarze dworskim) wszystkie świnie musiały być wytępione, należy zamknięcie miejscowości (obszaru dworskiego) utrzymać w mocy aż do 21. dnia po wykonaniu odwietrzenia.

§. 11.

Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporządzeniu albo zarządzeniom wydanym na podstawie onegoż, o ile nie podlegają postanowieniom karnym powszechnej ustawy o chorobach zwierzęcych zaraźliwych z dnia 29. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35, względnie postanowieniom karnym ustawy z dnia 24. maja 1882, Dz. u. p. Nr. 51, mają być karane przez Władzę polityczną pierwszej instancji, względnie co do transportów morskich przez Władzę zdrowotną morską pierwszej instancji, karami pieniężnymi wpływającymi do skarbu państwa, nie niższymi jak 5 zł. a nie wyższymi jak 100 zł., albo też aresztem nie krótszym jak 24 godzin a nie dłuższym jak 20 dni.

Jeżeli jednak przez takie działanie przeciwnie postanowieniom niniejszego rozporządzenia albo zarządzeniom wydanym na podstawie onegoż sprowadzone zostanie jedno z ciężkich następstw przytoczonych w artykule I, §. 45, ustawy z dnia 24. maja 1882, Dz. u. p. Nr. 51, w takim razie należy to przeciwnie przepisom działanie ukarać jako przestępstwo według powyższego postanowienia ustawowego.

§. 12.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od 8go dnia po ogłoszeniu.

Bliższe postanowienia co do wykonania niniejszego rozporządzenia, w szczególności zaś co do przewidzianego w §. 2 tegoż rozporządzenia spieniężania zabitych świń na rzecz skarbu państwa, zostaną wydane drogą rozporządzenia.

§. 13.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, handlu i rolnictwa.

Gödöllö, dnia 2. maja 1899.

Franciszek Józef r. w.

Thun r. w.	Weltersheimb r. w.
Wittek r. w.	Ruber r. w.
Bylandt r. w.	Kast r. w.
Kaizl r. w.	Jędrzejowicz r. w.
	Di Pauli r. w.

82.

Rozporządzenie Ministerstw spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, handlu, kolei żelaznych i rolnictwa z dnia 6. maja 1899,

którem zarazę (pomorek) świń zalicza się do chorób zaraźliwych i wydaje się postanowienia wykonawcze do rozporządzenia cesarskiego z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81, tyżącego się zapobiegania zarazie (pomorkowi) świń i jej tępienia.

Celem wykonania rozporządzenia cesarskiego z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81, tyżącego się zapobiegania zarazie (pomorkowi) świń i jej tępienia, wydane zostają następujące postanowienia:

Do §§. 1 i 2.

Jak tylko do przełożonego gminy (obszaru dworskiego) nadejdzie obowiązkowe uwiadomienie o wybuchu lub o podejrzeniu pojawienia się zarazy (pomorku) świń, przepisane w §§. 15 i 16 ustawy z dnia 29. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35, o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i ich tępieniu, lub jak tylko tenże jakimkolwiek sposobem poweźmie wiadomość o wybuchu tej zarazy, albo o objawach chorobowych lub o wypadkach

padnięcia świń, wzniesających podejrzenie jej istnienia, winien tenże bezzwłocznie uwiadomić o tem Władzę polityczną powiatową, podając przytem odnośne stosunki, o których się dowiedział, i ma natychmiast zarządzić jak najściślejsze odosobnienie świń jeszcze zdrowych od tych, które już zachorowały tudzież zabronić wszelkiego obrotu świń z zapowietrzonych i do zapowietrzonych zagród, to jest nakazać zamknięcie chlewów.

Władza polityczna powiatowa pierwszej instancyi winna nadechodzące doniesienia o istnieniu zarazy (pomorku) świń albo o objawach chorobowych, uzasadniających podejrzenie istnienia tej zarazy, natychmiast zaprotokołować i dalsze poczynić zarządzenia.

Doniesienia, które uczynione zostały przez dotyczących posiadaczy świń tego samego dnia, któregoby nadeszły także skądinąd doniesienia co do tej samej trzody świń, mają być uważane za równoczesne.

Gdy Władza polityczna powiatowa pierwszej instancyi otrzyma wiadomość o wypadku zarazy (pomorku) świń lub o podejrzeniu istnienia tejże zarazy, winna bezzwłocznie wysłać urzędowego weterynarza na miejsce celem zbadania.

Weterynarz urzędowy wspólnie z przełożonym gminy (obszaru dworskiego) poczynić ma bezpośrednio dochodzenia, a jeżeli z zeznań dotyczących stron, które mają być stwierdzone protokolarnie, wynika podejrzenie istnienia zarazy (pomorku) świń, w takim razie jeszcze przed udaniem się do chlewów (stanowisk lub na pastwiska) oznaczonych jako podejrzane, winien przez obejście dotyczących chlewów (stanowisk lub pastwisk) zbadać dokładnie stan świń niepodjejranych o zarazę w poszczególnych zagrodach gospodarskich miejscowości (obszaru dworskiego), a w wielkich gminach zamkniętych w tej ich dzielnicy, która ze względu na stosunki ekonomiczne najbardziej jest zagrożona — i wciągnąć do osobnego spisu trzody.

Po stwierdzeniu tych stosunków należy przystąpić do jak najdokładniejszego zbadania świń w zagrodach (stanowiskach, na pastwiskach) oznaczonych jako podejrzane o zarazę, zachowując tę ostrożność, żeby do tych oddziałów albo chlewów, które oznaczone są jako podejrzane o zarazę albo zarażone, wchodzić na ostatku.

Jeżeli istnienie zarazy stwierdzone zostanie według okoliczności po zarządzeniu na zasadzie §. 19go ustawy powszechnej o chorobach zaraźliwych zwierzęcych, zabicia świni podejrzanej o zarazę a zabijanie tych świń, które stosownie do postanowień cesarskiego rozporządzenia z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81 mają być uprzątnięte, nie może być ukończone w dniu stwierdzenia zarazy,

komisya pomorowa winna pozostałe sztuki oznaczyć piętrem nie dającym się usunąć, a wyciśnięte piętno w protokole komisyjnym dokładnie opisać.

W protokole komisyjnym należy także obszernie roztrząsnąć i dokładnie stwierdzić wszystkie te okoliczności, które mogą być rozstrzygającymi przy ocenianiu pretensyi do wynagrodzenia.

Świnie, które uznane zostały za chore na zarazę albo które już padły, mają być przewiezione na grzebowisko przez Władzę wyznaczone albo przez komisję pomorową umyślnie wyszukane a po ukończeniu sekcji i dokładnem opisanju jej wyników co do każdej poszczególniej padłej albo tam zabitej świni, jakoteż po stwierdzeniu wagi w myśl §. 3go cesarskiego rozporządzenia, mają być stosownie do przepisów zniweczone.

Komisji pomorowej wolno opuścić grzebowisko dopiero wtedy, gdy wszystkie zwłoki zostaną zakopane.

Wyjątek jest dopuszczalny tylko w takim razie, jeżeli dalszego zakopywania może dopilnować żandarmerya albo przysięgły organ gminny

W tych gminach, w których jest w ruchu aprobowany przez Władzę „odwietrzacz oprawczy“ (Kafildesinfector) albo przyrząd termochemiczny, muszą tego rodzaju zwłoki być przetwarzane w tych przyrządach a przeto te czynności urzędowe, które według powyższych przepisów powinny być wykonane na grzebowisku — odbyć się mają w tych zakładach.

Świnie z zapowietrzonej zagrody (stanowiska, pastwiska), które weterynarz urzędowy po ich zbadaniu uznał za zdrowe, ma komisya pomorowa oddać na rzeź i w tym celu w tych gminach, w których istnieje publiczna rzeźnia, do teje przewieźć.

Komisya pomorowa ma starać się o jak najkorzystniejsze spieniężenie zabitych świń.

Jeżeli w samejże zapowietrzonej gminie (obszarze dworskim) można spieniężyć tylko pojedyncze świnię, nawet te, które także po zabiciu uznane zostały za całkiem zdrowe i do spożycia zdadne, sprzedać je należy przez publiczną licytację, albo według okoliczności z wolnej ręki.

Jeżeli zaś spieniężenie świń zabitych jest w gminie zapowietrzonej (obszarze dworskim) połączone z trudnościami, wolno te świnię po zupełnem ich ostudzeniu, przewieźć koleją do odpowiednich miejsc konsumcyi i odbioru, jeżeli do najbliższej stacyi można się dostać w niewielu godzinach a transport nie wymaga wielkich kosztów.

W tym wypadku urzędująca komisya pomorowa wystawić ma przepisany certyfikat (Wzór A) i dołączyć go do posyłki mięsa.

Kwotę uzyskaną ze sprzedaży zwierząt dających się spieniężyć albo dających się spieniężyć

części zabitych zwierząt, winna komisya pomorowa odesłać w sposób przepisany natychmiast do właściwego urzędu podatkowego za pośrednictwem dotyczącej Władzy politycznej pierwszej instancyi z dołączeniem kontrakwitu wizowanego przez tę władzę.

Jeżeli takie zabite świnię albo ich części spieniężyć się dające zostały celem korzystniejszego spieniężenia przesłane do innego powiatu politycznego, organ, któremu polecono spieniężenie, winien uzyskaną kwotę odesłać natychmiast do tej Władzy politycznej powiatowej, którą komisya pomorowa wymieni.

Do §§. 3, 4 i 5.

Cenę średnią jednego kilograma mięsa bitych (wypatroszonych) świń, która w myśl rozporządzenia cesarskiego z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81, ma być w stolicy kraju w poszczególnych miesiącach obliczana, winna Władza polityczna krajowa ustanowić w pierwszych pięciu dniach każdego miesiąca według średnich cen targowych poprzedniego miesiąca i ogłosić w swoim dzienniku urzędowym.

Do §. 7.

Kwoty wynagrodzenia, które Władza polityczna krajowa uzna za wypłatne, mają być asygnowane jako płatne do rąk uprawnionych do odbioru za okazaniem dotyczącego uwiadomienia i za kwitem ostępłowanym według skali w tym urzędzie podatkowym, w którego okręgu znajduje się zapowietrzony chlew (stanowisko, pastwisko).

Do §. 8.

Protokół badania zarazy przez uczestników podpisany, w którym w szczególności mają być podane także wyniki ważenia świń, tudzież protokoły dotyczące wyniku licytacji jeżeli się odbyła albo sprzedaży z wolnej ręki mięsa i spieniężyć się dających części zabitych świń, przełożony należy bezzwłocznie Władzy politycznej krajowej, celem rozstrzygnięcia o wynagrodzeniu należacem się dotyczącemu posiadaczowi świń.

Do §. 9.

Po zupełnem wypróżnieniu zapowietrzonego chlewu lub stanowiska, weterynarz urzędowy zarządzić ma przepisane odwietrzenie na koszt państwa, przyczem jednak roboty ręczne i sprzężajne wykonać ma strona bez roszczenia do wynagrodzenia.

Przedewszystkiem należy znachodzącą się podściółkę, pozostałości paszy i gnój uprząć a następnie zapowietrzony chlew, jeżeli takowy jest sklepiony lub sztukatoryzowany, poddać okurzeniu

waporami siarczanemi (kwasem siarkawym) a to przez 12 godzin przy szczelnem zamknięciu drzwi i okien lub reszty otworów; dopiero po upływie tego czasu i po odpowiedniem przewietrzeniu należy wykonać następujące dalsze roboty:

1. Zdjąć podłogę — jeżeli nie jest zrobiona z materiału nieprzepuszczającego (cement, asfalt) — wraz z leżącą pod spodem warstwą ziemi lub żwiru nasyconą gnojówką;

2. oskrobać zwierzchnią warstwę wszystkiego co jest stale wymurowane a zresztą dobrze utrzymane, w razie potrzeby odbić tynk nadpsuty;

3. usunąć wszystko co jest drewniane a nadpsute, jakoteż urządzenia i sprzęty drewniane nadpsute bez wartości, drewniane żłoby tudzież dyle podłogi, o ile takowe nie mogą być ze wszystkich stron mocnym gorącym ługiem potasowym lub sodowym na czysto wymyte i po zupełnem wysuszeniu sheblowane lub odwietrzone;

4. wypalić żelazne nie emaliowane, łatwo odjąć się dające części składowe i przedmioty urządzenia i w ogóle rozgrzewać wszystkie odjąć się dające metalowe części składowe i przedmioty urządzenia aż do najmniej 120 stopni Celsjusza przez 30 minut, na blasze pieca, w piecu piekarskim, w kuźni albo w przyrządzie odwietrzającym, jeśliby takowy był do rozporządzenia;

5. moczyć najmniej przez 12 godzin w mocnym ługu potasowym lub sodowym odzież, którą posługacze i dozorczy w czasie pełnienia służby nosili w chlewie zapowietrzonym.

Okurzanie powinno być zarządzone i wykonane pod dozorem urzędowego weterynarza; podczas takowego zakazany jest wstęp ludziom.

Odwietrzanie gnoju i gnojówki odbywa się przez polanie mlekiem wapiennem tak silnem, jakiego używa się do bielienia ścian murowanych.

Podłogi tych chlewów, które są zrobione z materiału dobrze utrzymanego, nie przepuszczającego (kamienie, cegły, cement lub beton, asfalt itd.) od-

wietrza się przez posmarowanie i wycieranie mlekiem wapiennem, które najmniej przez dwa dni powinno na takowe działać.

Wszystkie drewniane części składowe, przedmioty urządzenia i sprzęty chlewu zapowietrzonego, które są nadpsute i bez wartości i dlatego powinny być zniszczone, należy jeszcze w dniu wykonania okurzania chlewu pod dozorem weterynarza urzędowego uczynić niezdatnemi do użytku (porąbać i o ile możności natychmiast spalić).

Po skończeniu wszystkich tych robót należy wszystkie drewniane a wyczyszczone części składowe chlewu, jego przedmioty urządzenia i sprzęty itp. posmarować wapnem.

Jednak okna i drzwi trzymać należy otworem przez ośm dni następnych.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie jednocześnie z rozporządzeniem cesarskiem z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81.

Od tego terminu uchyla się rozporządzenie ministeryalne z dnia 9. czerwca 1895, Dz. u. p. Nr. 79 o tyle, że postanowione we wstępie do tego rozporządzenia zaliczenie zarazy (pomorku) świń do chorób zwierzęcych wzmiankowanych w pierwszym ustępie §. 1 ustawy powszechnej o chorobach zwierzęcych zaraźliwych z dnia 29. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35, tudzież postanowione również we wstępie do tego rozporządzenia stosowanie ustaw i zarządzeń tamże oznaczonych, do tej zarazy, ma zatrzymać nadal moc swoją, o ile te ostatnie przepisy nie są zmienione rozporządzeniem cesarskiem z dnia 2. maja 1899, Dz. u. p. Nr. 81.

Na miejsce nauki, ogłoszonej rzezonem rozporządzeniem ministeryalnym wydaje się zamieszczoną poniżej naukę o objawach towarzyszących zarazie (pomorkowi) świń.

Thun r. w.

Wittek r. w.

Ruber r. w.

Kast r. w.

Di Pauli r. w.

Wzór A.

Gmina Kraj
Powiat polityczny

Ś w i a d e c t w o

dla mięsa ze świń zabitych z powodu tępienia zarazy (pomorku) świń, które policya zdrowia po poprzednich oględzinach uznała za zdatne do spożycia a komisya pomorowa przeznaczyła do wysłania.

Ilość nie rozćwiartowanych świń wraz z nerkami i nienaruszoną tłuszczością nerkową . . . sztuk
ważących kilogramów.

Posyłkę oddaje się na stacyi kolei żelaznej (żeglugi) do stacyi
przeznaczenia pod adresem

Uwaga:

. dnia 189 .

Komisya pomorowa:

C. k. weterynarz powiatowy.

Naczelnik gminy.

N a u k a

o objawach towarzyszących zarazie (pomorkowi) świń.

Zaraza (pomorek) świń jest chorobą zaraźliwą zwierzęcą, która w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych aż do najświeższych czasów była całkiem nieznaną a przeto przez posiadaczy bydła najczęściej nie śledzona, po części zaś poczytywana za różę wąglikową (Rothlauf).

Atoli jest ona o wiele bardziej zaraźliwa niż róża wąglikowa i dotyka zwyczajnie większą część a niekiedy zwyczajnie wszystkie świnię w zagrodach, które nawiedzi; także śmiertelność między świnią dotkniętą jest nieporównanie większa niż w przypadkach różę wąglikowej; po większej części świnię z tej choroby padają.

Do rozszerzania tej zarazy przyczynia się głównie obrót handlowy świń, lecz bywa także roznoszona mianowicie przez pośrednictwo dogładaczy, przez tak zwanych czyścicieli (trzebicieli), jakoteż z przedmiotami a osobliwie z gnojem ze stajen zapowietrzonych itp.

Przez rzeź z konieczności świń, które na zarazę zachorowały, powstają w zagrodach, w których się to stało, niebezpieczne gniazda zarazy często na czas długi a nadto jest udowodnione, że z mięsem i odpadkami z takich zabitych świń zaraza bywa dalej roznoszona.

Mięso tych chorych świń jest zdrowiu ludzkiemu szkodliwe, ma zaś często pozór mięsa gotowanego.

Nader często roznoszą tę zarazę świnię, które tylko w mniejszym stopniu zachorują lub mają więcej siły do oparcia się chorobie, jak to bywa ze świnią krajowemi nie krzyżowanemi z rasą angielską i objawiają tylko przemijające niedomaganie.

Najmniej odpornymi są młodsze świnię (prosięta, warchlaki).

Zarazki roznoszone bywają przez powietrze wydychane, przez plwociny, które chore zwierzęta wyrzucają przy kaszlu, przez wspólną paszę, mianowicie resztki paszy, poidła, oddawany kał i mocz, przez nawóz ze stajen zapowietrzonych, resztki ściółki, przybory stajenne itp.

Chorobę samą stanowi zapalenie płuc i jelit z rozszerzeniem w wielu miejscach zniszczeniem

blony śluzowej jelit; w wielu przypadkach przyłącza się także ciężka choroba nerek i narządów moczowych. Nie rzadko podobne spustoszenia jak na błonie śluzowej jelit zjawiają się także na błonie śluzowej pyska, w jamie paszczy, w gardzieli i tchawicy.

Podług tego czy przeważa choroba płuc czy jelit a względnie całych dróg powietrznych lub narządów trawienia, objawy choroby przedstawiają się rozmaicie.

Na początku choroby świnię okazują brak chęci do jedzenia i pragnienie, wzmogoną wągłość i osłabienie, mianowicie części tylnych; chód ich jest wątki, zataczający się, chwiejny w tylnej części, nogi są jakby stężale, kroki małe. Świnię najczęściej leżą, zagrzebują się pod ściółką, wstają tylko niechętnie i z trudnością, rzadko chrząkają i głosem wyraźnie ochrzypłym, kaszlą słabo, często tak, iż nie słyhać, krótko, oddechają szybko z widocznym poruszaniem się ścian brzusznych. Często na początku choroby a także w dalszym jej przebiegu spostrzegano womity lub też krwawą biegunkę, niekiedy kał odchodził w kulkach krwawo zabarwionych lub był powleczony grubo śluzem krwawym.

Zwierzęta chore mają silną gorączkę, drżą na ciele, skóra jest czasem gorąca, czasem chłodna i mianowicie około uszu, na ryju, pod szyją, na brzuchu i na wewnętrznej powierzchni ud barwy mocno czerwonej aż do błękitnej; w bardzo wielu przypadkach pokazują się pryszcze, z których tworzą się strupy.

Z początku ciekną z oczu lzy, wkrótce jednak śluz lepki ropiasty zakleja oczy tak, że są wpół otwarte.

Zwierzęta chudną szybko i zdechają często po kilku dniach; niekiedy jednak choroba trwa kilka tygodni, w rzadkich przypadkach kilka miesięcy.

Objawy choroby u zwierząt nowo kupionych dają się spostrzegać zwyczajnie wkrótce po postawieniu ich w stajni i są tak uderzające, że służba stajenna powinna je dostrzedz, jeżeli tylko z jaką taką uwagą obserwuje zwierzęta. Już samo spostrzeżenie objawów występujących w początku choroby obowiązuje posiadaczy świń do bezwzględnego uczynienia doniesienia naczelnikowi gminy.

